

travelbook

Kazimierz Dolny, Lublin i okolice

Bezdroża

Mistrzowska
ochrona **ERGO**
HESTIA®

Autorka przewodnika: Magdalena Bodnari

Redakcja: Sandra Trela

Korekta: Anna Palonek

Opracowanie kartograficzne: DAKA – Studio Graficzne

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

OSM (www.openstreetmap.org)

Skład: Dawid Kwoka

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorka oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorka oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bekd12>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie II

ISBN: 978-83-283-4513-3

Copyright © Helion, 2018

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE KAZIMIERZA DOLNEGO I LUBLINA	6
INFORMACJE PRAKTYCZNE	9
NA MIEJSCU	10
Wybór czasu podróży	10
Mapy	10
Noclegi	10
Wyżywienie	10
Aktywny wypoczynek	10
INFORMACJE A-Z	15
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	19
KRAJOZNAWCZE ABC	20
Położenie	20
Przyroda	22
ŚWIĘTA I FESTIWALE	24
Festiwale w Kazimierzu Dolnym	24
Festiwale w Lublinie	25
KAZIMIERZ DOLNY	27
HISTORIA	28
STARE MIASTO	36
Rynek	36
Ulica Zamkowa	43
▶ Malarze w Kazimierzu	44
Ulica Klasztorna	48
Ulica Senatorska	49
Bulwar Nadwiślański	51
Ulica Krakowska	51
Ulica Tyszkiewiczza	53
Ulica Puławska	53
Ulica Lubelska	56
Ulica Szkolna	57
Szlakiem kazimierskich Żydów	58
TRASY WYCIECZEK	61
Kazimierski Park Krajobrazowy	61
Do Mięćmierza przez Albrechtówkę	62
Na cmentarz św. Jana Chrzciciela i Bartłomieja Apostoła	63
Do Kuncewiczówki	64

Cmentarz żołnierzy radzieckich _____	65
Wąwóz Norowy Dół _____	66
Wąwóz Korzeniowy _____	66
Bochotnica–Parchatka _____	66
Turystyka piesza dla wytrwałych _____	67
OKOLICE KAZIMIERZA DOLNEGO _____	70
Skarpa Dobrska _____	70
Bochotnica _____	70
Puławy _____	71
▶ Winiarze Małopolskiego Przełomu Wisły _____	72
Janowiec _____	75
Wilków _____	76
Opole Lubelskie _____	76
Karczmiska _____	77
Chodlik _____	78
Żmijowiska _____	78
Celejów _____	79
Trzciniaki _____	80
Rąblów _____	80
Gołąb _____	81
LUBLIN _____	83
HISTORIA _____	84
STARE MIASTO _____	97
ŚRÓDMIEŚCIE _____	117
KALINOWSZCZYŻNA _____	131
ZA CUKROWNIĄ _____	133
▶ Modernizm w Lublinie _____	134
ATRAKCJE POZA CENTRUM _____	136
Dzielnica Sławin _____	136
Dzielnica Rury _____	138
ŻYDZI W LUBLINIE _____	141
▶ Znani Lublinianie _____	146
OKOLICE LUBLINA _____	148
Kozłówka _____	148
Lubartów _____	149
Nałęczów _____	150
Wąwolnica _____	151
Pszczela Wola _____	152
Wojciechów _____	152
Niedzwica Kościelna _____	153

Dąbrowica _____	154
Gardzienice _____	154
Łęczna _____	155
Zawieprzycze _____	156

INDEKS _____	157
LEGENDA _____	159

Spis planów i map

Okolice Kazimierza _____	Lublin _____	98–99	
Dolnego _____	przednia okładka	Lublin, Stare Miasto _____	100–101
Kazimierz Dolny, Stare Miasto _____	38–39	Okolice Lublina _____	tylna okładka

Spis ramek

Kuchnia Lubelszczyzny _____	11	Obserwatorium Astronomiczne w Puławach _____	74
Zalew Zemborzycy _____	12	Legenda o Czarnej Damie w janowieckim zamku _____	76
Wypożyczalnia rowerów _____	13	Propozycje tras rowerowych _____	82
Z dzieckiem w Lublinie _____	14	Herb Lublina _____	84
Cydr lubelski _____	15	Średniowieczny handel _____	85
Specjały _____	15	Unia lubelska _____	86
Lubelska giełda staroci _____	16	Bracia polscy, czyli arianie _____	87
Pamiątki _____	17	Lublin w literaturze _____	88
Lublin Eko food _____	18	Sąd diabelski i czarcia łapa _____	89
Lublin w liczbach _____	20	Street art w Lublinie _____	90
Miłość w Kazimierzu, czyli król, Esterka i Żydzi _____	29	Kalendarium _____	91
Herb Kazimierza _____	30	Centrum Spotkania Kultur _____	94
Kalendarium _____	32	Józef Czechowicz _____	106
Kazimierskie koguty _____	33	Renesans lubelski _____	108
Kazimierz w książkach _____	53	Szklane negatywy z kamienicy numer 4 na Rynku _____	110
Kazimierskie spichlerze _____	54	Lubelscy wolnomularze _____	122
Gospodarcza potęga Kazimierza _____	55	Świadoma kawa w Lublinie _____	123
Kapliczki _____	57	Carski Lublin _____	129
Ilu Żydów mieszkało w Kazimierzu? _____	58	Przemysł i przedsiębiorczość w Lublinie _____	132
Ścianka Pożaryskich, czyli gdzie zimują nietoperze _____	67	Zagłada Majdanu Tatarskiego _____	145

NIEZAPOMNIANE PRZEŻYCIA

Lubelska Trasa Podziemna

W staromiejskich podziemiach poznamy najważniejsze fakty z historii Lublina przedstawione na nowoczesnej, multimedialnej ekspozycji. Największą atrakcją jest inscenizacja pożaru Lublina, co było zmurą przeszłości miasta.

Muzeum Wsi Lubelskiej

W jednym miejscu zgromadzone są typowe dla Lubelszczyzny chaty, dwory, młyny, a nawet odtworzono układ typowego galicyjskiego miasteczka.

Festiwal Sztukmistrzów w Lublinie

Karnawałowa zabawa w środku lata, podczas której spotykają się najlepsze grupy cyrkowe świata. Można również obserwować zmagania uczestników zawodów w chodzeniu po linie.

Święto Wina w Janowcu

Prestiżowa impreza, podczas której można degustować najlepsze polskie wina. Święto gromadzi miłośników i znawców dionizyjskiego napoju z całej Polski.

Atrakcje Kazimierza Dolnego i Lublina

Kup książkę

Poleć książkę

CUDA NATURY

Wąwóz Korzeniowy

Bajeczną scenerię wąwozu tworzą wysokie lessowe ściany z pnącymi się koryzami. Jest on ulubionym obiektem malarskim kazimierskich pejzażystów.

Rezerwat Skarpa Dobrska

Rzadko odwiedzany rezerwat, z którego rozpościera się najpiękniejszy widok na Małopolski Przełom Wisły.

Trasa Albrechtówka–Mięćmierz

Podczas spaceru przez Albrechtówkę do Mięćmierza możemy podziwiać nie tylko lokalną florę i przy odrobinie szczęścia faunę, ale również Małopolski Przełom Wisły, zamek w Janowcu oraz rezerwat Krowia Wyspa.

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

Historia

Lublin, który zupełnie jak Rzym, piętrzy się na siedmiu wzgórzach (Zamkowe, Staromiejskie, Górka Dominikańska, Grodzisko, Białkowska Górka, Czwartek i Żmigród), to największe miasto Polski położone po

prawym. Bystrzycę zasilają na terenie Lublina dwie strugi: Czechówka i Czerniejówka. Nazwa „Lublin” prawdopodobnie została utworzona od imienia Lublo lub Lubło i przyrostka „in”. Być może założycielem dawnej osady był człowiek o tym imieniu. Najstarszy zapis nazwy „Lublin” pochodzi z 1198 r. Rozplanowanie miasta jest spójne z topografią terenu, która miała olbrzymi wpływ na jego rozwój i wygląd.

Herb Lublina

Herbem miasta jest kozioł skaczący na krzew winorośli. Prawdopodobnie to przedstawienie występowało już na pieczęciach miejskich w 1401 r. Kozioł i winorośl były atrybutami bogini Wenus, od której miała wywodzić się Julia z rodu juliańskiego, wg podań Wincentego Kadłubka – założycielka miasta.

prawej stronie Wisły. Historycznie przynależał do Małopolski, dziś jest stolicą Lubelszczyzny. Przez miasto przepływa rzeka Bystrzyca, ze skarpami i wzniesieniami na lewym brzegu oraz łagodnymi stokami na

Prehistoria

Tereny Lublina niewątpliwie były zasiedlane w dawnych wiekach. Dane archeologiczne są jednak szczątkowe. Osadnictwo na terenie prawobrzeżnego Lublina (na osiedlu Piaski) sięga neolitu. Na Kalinowszczyźnie zostały znalezione artefakty kultury łużyckiej. Okres wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza dokumentują pojedyncze, luźne znaleziska. Datowane na IX w. arabskie dirhamy potwierdzają istnienie prowadzącego przez teren Lublina

▲ Brama Krakowska

Kup książkę

Poleć książkę

szlaku handlowego – odgałęzienia drogi łączącej Ruś z krajami bałtyckimi.

Średniowiecze

Wczesnośredniowieczne ślady osadnicze znalezione zostały na Czwartku, choć nie jest wykluczone, że zasiedlone były również w tym czasie pozostałe wzgórza. Ze względu na swoje położenie Lublin stał się ośrodkiem administracyjnym i gospodarczym o olbrzymim znaczeniu handlowym. Tędy przebiegała granica między Wschodem i Zachodem, tu mieszały się różne kultury. Aspiracje Polski do ekspansji na Wschód uniemożliwiały najazdy Rusinów, Jadzwingów, Litwinów i Tatarów, a każda z tych hord odwiedzała Lublin. Na X w. datuje się powstanie kościoła św. Mikołaja na Czwartku, wybór tego wezwania również potwierdzałby kupiecko-targowy charakter miasta. Akt lokacyjny na prawie magdeburskim został nadany Lublinowi 15 sierpnia 1317 r. przez Władysława

Łokietka. Miasto uposażono w 100 łanów ziemi, a także nadano przywileje handlowe. W średniowieczu Lublin odgrywał rolę pośrednika w drodze na Wschód, ponieważ znajdował się na skrzyżowaniu szlaków z Rusi do Wielkopolski oraz z Litwy do Małopolski i na Śląsk.

W XIV i XV w. Lublin rozrastał się, rozbudowywały się przedmieścia jako miejskie zaplecza. Powstawały tu budy solne, łaźnie, szpitale, rzeźnie, karczmy i młyny. Po najeździe tatarskim w 1341 r. zdecydowano wzmocnić miasto fortyfikacjami, powstały bramy Grodzka i Krakowska. Zachowane fragmenty wskazują na to, że mury miały ok. 2 m grubości oraz kryte drewniane ganki od wewnątrz. Na basztach znajdowały się strzelnice na kilku poziomach, zaś na licu murów późnogotyckie łęki w osi grzbiet. Ukształtowanie wzgórz miało wpływ na schemat ulic i zarzys murów miejskich. Sieć komunikacyjna nie ma regularnego planu, ale pełna jest

Średniowieczny handel

Lublin w średniowieczu jako popularny ośrodek handlowy otrzymywał liczne przywileje usprawniające funkcjonowanie miasta. Najbardziej popularną formą handlu były jarmarki, zagwarantowane przywilejami Władysława Jagiełły (1392) i Kazimierza Jagiellończyka (1448). Jarmarki ściągaly do Lublina kupiectwo zachodniej Europy, handlowano: sukniem, wyrobami metalowymi, rybami, solą, zbożem, bydłem, skórami i futrami. Jarmarki miały charakter okresowy, więc do Lublina ściągali kupcy przyjezdni, którzy nie osiedlali się tu na stałe. Przyjeżdżali Turcy, Wołosi, Ślążanie, Czesi, Morawianie, Włosi, Niemcy, Węgrzy, Francuzi, Szkoci czy Ormianie.

Towarem eksportowym był воск zwożony z Wołynia i Podola. Handlowano również czerwiem, barwnikiem dostarczonym przez owady. Największe zbiory tego surowca miały miejsce na Rusi. W XV w. nastąpił szczyt popularności tego barwnika, wypartego potem przez amerykańską koszenilę. Problemem był brak powierzchni magazynowych, co zostało jednak szybko rozwiązane: jako magazyny wykorzystano wielokondygnacyjne piwnice pod kamienicami. Była to dobra ochrona przed pożarami i rabunkami, często służyły one również jako schrony dla ludzi. Miejscem handlu w Lublinie był Rynek, ulica Rybna i plac Rybny.

Unia lubelska

1 lipca 1569 r. odbył się w Lublinie sejm, który doprowadził do zacieśnienia związku między Polską a Litwą. Zaprzyśnięty w mieście dokument unii polsko-litewskiej głosił: „Już Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie jest jedno nierozdzielne i nieróżne ciało, ale także nieróżna, ale jedna wspólna

Rzeczpospolita, która się z obu państw i narodów w jeden lud zniosła i spoiła”. W wyniku unii powstała Rzeczpospolita Obojga Narodów – ze wspólnym królem, herbem, sejmem, walutą, polityką zagraniczną i obronną – zachowano odrębne urzędy, skarby, wojsko i sądownictwo.

zaułków, łuków i pochyłości. Strone skarpy były naturalnym elementem obronnym, przedpoła staromiejskie to rozlewiska, bagna i stawy. W średniowieczu podstawowym budulcem było drewno, a plagą pożary. Do dziś nie zachowały się liczne ślady gotyckiej architektury, wątki murów z tego czasu znajdziemy na ulicy Żłotej (2 i 6) oraz w niektórych kamienicach przy Rynku (2, 4, 6, 11 i 14). W 1392 r. nadano Lublinowi pierwszy przywilej na jarmarki. W 1448 r. odbyły się aż cztery wielkie targowiska, miasto zyskiwało na znaczeniu. W XV w. na zamku lubelskim król Władysław Jagiełło wraz

z księciem Witoldem przyjmowali posłów husyckich Czech, tu odbywały się zjazdy polsko-litewskie.

Renesans i reformacja

XVI w. to złoty wiek w historii Lublina. W mieście odbywają się liczne zjazdy i sejmy (1549, 1554 – sejm walny, 1569 – unia lubelska). Rozwija się handel, powstają nowe szlaki – do Poznania i Lipska. Lublin słynie z wybitnych artystów – stąd pochodzi sławny Biernat, autor *Żywota Ezopa Fryga* i *Raju Dusznego*; częstymi gośćmi w mieście są Mikołaj Rej i Jan Kochanowski, na kartach historii zapisał się

Kup książkę

Poleć książkę

Śródmieście

Kościół św. Piotra Apostoła **i** ul. Królew-ska 9 od listopada 2015 r. pełni funkcję kościoła rektoralnego. Pierwotnie stacjonowały tu bernardynki, następnie jezuiti. Kościół budowano przez 20 lat, ukończono go w 1656 r. Obiekt reprezentował styl renesansu lubelskiego aż do pożaru w 1768 r. Po odbudowie zyskał cechy barokowe, co widoczne jest na bogato rozczłonkowanym szczytce fasady. W 1899 r. wnętrze pokryto neobarokową polichromią pod okiem Władysława Barwickiego. Rozległe zabudowania klasztorne zostały prawie całkowicie rozebrane pod koniec XIX w. Kościół jest jednonawowy, z nieco węższym prezbiterium skierowanym ku północnemu wschodowi (świątynia stoi tyłem do ul. Królewskiej, fasada zwrócona jest ku południowemu zachodowi, czyli do ul. Bernardyńskiej).

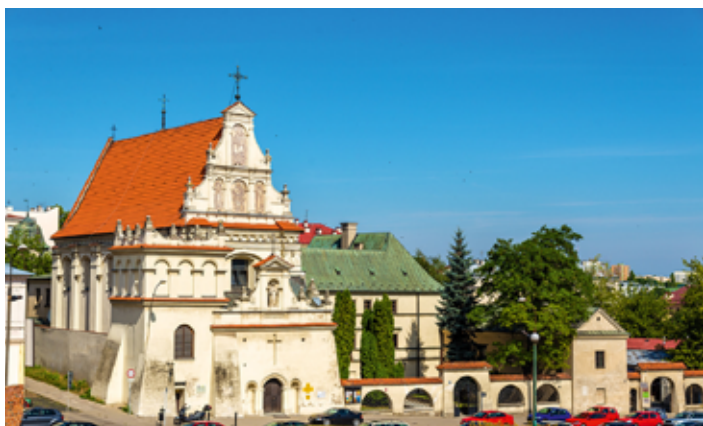
Ratusz **i** pl. Łokietka 1 został wybudowany w latach 1827–32 na fundamentach spalonego kościoła i klasztoru

oo. Karmelitów Bosych wg projektu generalnego budowniczego Królestwa Polskiego Aleksandra Groffe. Ratusz jest w stylu klasycystycznym, z okazałym frontem kolumnowym. Budynek został spalony w 1944 r., po wojnie odbudowany z zachowaniem poprzedniego stylu. Dziś mieści się tu urząd miasta.

★ **Kościół św. Józefa Oblubieńca** **i** ul. Świętoduska 14 wraz z zabudowaniami klasztorными dla karmelitanek bosych został wybudowany w 1632 r. jako druga placówka tego zakonu w Polsce. Fundatorką była Katarzyna z Kretkowskich Ligęzina, jej portret znajduje się w klasztornej rozmównicy. Przy budowie wykorzystano dwór Rafała Leszczyńskiego stojącego na czele lubelskich kalwinów. Sylwetka dworu do dziś wyróżnia się w zabudowie klasztornej. Kościół nosi cechy renesansu lubelskiego, został poświęcony w 1644 r. Początkowo w klasztorze zamieszkiwały karmelitanki, w 1807 r.

▲ Nowy klasycystyczny budynek ratusza w Lublinie

▲ Kościół i klasztor Karmelitów Bosych w Lublinie

przeniesione do klasztoru Karmelitanek Bosych Niepokalanego Poczęcia NMP. Na Świętoduską wprowadzili się karmelici boscy, którzy utracili swój dom na placu Łokietka podczas pożaru w 1803 r. Po kasacie klasztoru w 1864 r. część zabudowań zaadaptowano na rosyjskie koszary. W latach 1898–1907 mieściło się tu więzienie, co skutkowało wyburzeniem części ścian, zniszczeniu uległy też sklepienia nad pierwszym piętrem, które zamieniono na stropy. Podczas przebudowy

w latach 1809–1903 do fasady dobudowano nad dzwonnica renesansową attykę, a nad kruchtą szczyt, ozdobiony polichromią autorstwa W. Barwickiego, z przedstawieniem patronów zakonu oraz Matką Bożą Szkaplerzną. W 1905 r. przeprowadzono kolejny remont: odnowiono wnętrza, ołtarze, zamurowano wejścia do krypt. Po I wojnie światowej karmelici odzyskali część pomieszczeń, zaś reszta była do dyspozycji wojska. Mieściły się tu warsztaty kołodziejskie, kuźnia,

▼ Plac Litewski

Kup książkę

Poleć książkę

ambulatorium oraz komenda policji. Podczas II wojny światowej zorganizowano tu szpital i więzienie. Po 1944 r. stacjonowało tu polskie wojsko oraz mieścił się areszt pozostający pod kuratelą NKWD. W 1988 r. całość zabudowań powróciła do karmelitów bosych, lecz podczas generalnego remontu zostały zatarte zabytkowe cechy wnętrza.

Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP

i ul. Staszica 16a to drugi kościół karmelitanek bosych w Lublinie ufundowany przez Zofię Daniłłowiczową w 1644 r. Prace po kilku latach przerwano i dokończono na początku XVII w. z funduszy przekazanych przez Elżbietę Sieniawską. Architektami zostali Giovanni Spazzio i Franciszek Antoni Mayer. W latach 1721–25 na zlecenie księcia Pawła Karola Sanguszkii warszawski warsztat B. Bernatowicza wykonał trzy ołtarze: główny i dwa mniejsze w transepcie. W 1826 r. w klasztorze zamieszkały siostry szarytki, które zorganizowały tu szpital i otworzyły przytułek dla sierot. W części zabudowań do dziś mieści się szpital kliniczny. Kościół został wybudowany w stylu barokowym ze śladami renesansu lubelskiego.

Kolejnym wartym odwiedzenia zabytkiem jest **pałac Lubomirskich** **i ul. Radziwiłłowska 11**. W XVI w. stał tu renesansowy, obronny dwór Firlejów. Następnie trafił do rodziny Ostrogskich, a potem Lubomirskich. Pod koniec XVII w. został przebudowany w stylu barokowej rezydencji. Architektem był Tylman z Gameren. Kolejnym właścicielem został Karol Sanguszko, na stałe mieszkający w Lubartowie. Pałac popadł w ruinę, a w czasie konfederacji barskiej został spalony. W 1801 r. budynek stał się własnością rządu. W 1822 r. pałac przeznaczono na siedzibę Komisji Województwa Lubelskiego, architektem odbudowy w stylu klasycystycznym był Jan Stompf. Dobudowano jeszcze jedno piętro oraz boczne pawilony. Kolejny pożar strawił budynek w 1829 r., nad odbudową w stylu neorenesansowym z elementami empire czuwał arch. Henryk Marconi. Zlikwidowano drugie piętro, przywracając dawny charakter budowli, boczne skrzydła połączono z korpusem pałacu. Po II wojnie światowej budynek przekazano Uniwersytetowi Marii Curie-Skłodowskiej.

★ Pałac Czartoryskich **i pl. Litewski 2** wybudowano na przełomie XVII i XVIII w.,

Kup książkę

Poleć książkę

Okolice Lublina

KOZŁÓWKA

Muzeum Zamoyskich 📍 Kozłówka 3, www.muzeumzamoyskich.pl, tel.: (81) 852 83 10, otwarte: wt.–ndz., połowa III–koniec VI 9.00–16.00, VII–VIII 9.00–17.00, IX–X 9.00–16.00, XI 10.00–15.00, bilety: 15 zł/32 zł znajduje się w zespole parkowo-pałacowym na skraju puszczy Kozłowieckiej, nad rzeką Parysówką, niecałe 30 km od Lublina. Pierwszymi właścicielami ziemskimi byli na początku XV w. Tęczyńscy, do XVIII w. dobra kozłowieckie często zmieniały właścicieli. W 1688 r. odziedziczyła je podszędkowa lubelska Jadwiga Niemyska. Przed wybudowaniem pałacu i przeniesieniem centrum zarządzania dobrami do Kozłówki (wcześniej ważniejszymi miejscowościami były Dys i Kamionka) właściciele ziemscy rezydowali we dworze. Nie wiadomo dokładnie, w którym miejscu się znajdował, ale jest wspominany w dokumentach z XVII i XVIII w. Pałac został wybudowany z funduszy wojewody chełmińskiego Michała Bielińskiego. Bieliński w 1735 r. poślubił

Teklę Peplowską (która była prawnuczką Jadwigi Niemyskiej) i z połączenia dużych pieniędzy pana młodego i posagu ziemskiego panny młodej rozpoczęto budowę pałacu. Dwukondygnacyjna rezydencja ukończona w 1742 r. projektu Józefa Fontany w stylu barokowym posiada rokokowe formy dekoracyjne. Na parterze do pokoi wchodziło się z długiego korytarza, na piętrze komnaty były uszeregowane w dwóch amfiladach, tak iż otwarte między nimi drzwi były w jednej osi. Pałac zbudowany jest zgodnie z ideą *entre cour et jardin* (między dziedzińcem a ogrodem). Przed zachodnią fasadą pałacu wzniesiono symetrycznie budynki gospodarcze (stajnię, wozownię, dwie parterowe kordegardy oraz oficynę kuchenną), czym zamknięto dziedziniec. We wschodniej elewacji pałacu było wyjście do ogrodu. Po Tekli i Michale Bielińskich pałac odziedziczył ich najstarszy syn Franciszek, który na co dzień mieszkał w Otwocku. Mimo iż regularnie bywał w Kozłówce, w 1799 r. sprzedał posiadłość

▼ Muzeum Zamoyskich w Kozłówe

Aleksandrowi Zamoyskiemu, który wkrótce jednak umarł bezpotomnie, a Kozłówkę odziedziczyła jego siostra Anna Sapieżyna. W 1836 r. włości odkupił od niej hrabia Jan Zamoyski. On również nie zamieszkał tu na stałe, mimo iż wyposażył pałac w meble i obrazy. W 1870 r. klucz do pałacu podarował swojemu synowi Konstantemu, który w tym czasie ożenił się z Anielą Potocką. Konstanty postarał się o ordynację dla Kozłówki, czyli statut niepodzielności. Odtąd pałac mógł dziedziczyć najstarszy syn lub inny mężczyzna z rodu. Pod koniec XIX w. rozpoczęły się w rezydencji prace remontowe, nad którymi pieczę sprawował jeden z braci Marconich – Leonardo lub Władysław. Do elewacji ogrodowej pałacu dodano schody, dobudowano dwie wieże, portyk kolumnowy przy głównym wejściu oraz tarasy przy elewacjach bocznych. Rewitalizacji poddano wnętrza pałacowe i wyposażono je w bogaty wystrój w stylu II Cesarstwa. Kordegardom dobudowano piętra, wzniesiono również kaplicę, teatr i oficynę północną. W czasie II wojny światowej pałac w Kozłówce stał się schronieniem dla wielu intelektualistów

polskich, w tym późniejszego prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego. Ówcześni właściciele dóbr – Aleksander i Jadwiga Zamoyscy zapisali się na kartach historii jako ludzie pełni odwagi, którzy mimo bliskiej obecności wojsk niemieckich nie bali się wspierać działań patriotycznych. W 1944 r. pałac w Kozłówce przeszedł na własność państwa, szybko otwarto tu pierwsze muzeum na terenach wyzwolonych spod okupacji hitlerowskiej. Wkrótce jednak placówka została zamknięta, a okazałe salony stały się siedzibą Centralnej Składnicy Muzealnej Ministerstwa Kultury i Sztuki. Znalazły tu dla siebie miejsce potężne zbiory malarstwa i rzeźby socrealistycznej. W 1977 r. ponownie powołano do życia muzeum.

LUBARTÓW

W Lubartowie warte odwiedzenia są oba kościoły, pałac Sanguszków oraz Muzeum Regionalne. **Bazylika św. Anny** **ul. Słowackiego 6** w stylu barokowym była budowana w latach 1733–38 wg projektu Pawła Antoniego Fontany. Fasadę frontową świątyni flankują dwie wieże

▼ Pałac Sanguszków w Lubartowie

Kup książkę

Poleć książkę

Historia

Prehistoria

Pierwsze ślady człowieka w okolicach Kazimierza pochodzą sprzed 30 000 lat, czyli z górnego paleolitu. Teren został zamieszkały u schyłku ostatniego zlodowacenia – 11 000 lat temu. Wąwóz Adamówka blisko Góry Puławskiej skrywał kości prehistorycznych zwierząt – mamuta, nosorożca włochatego i konia. Znalezione tu również narzędzia krzemienne kultury oryniackiej oraz ślady palenisk. Bogałe znaleziska reprezentują także neolit i epoka brązu. W dolinie Wisły powstawały grody, wokół których rozwijało się osadnictwo. Po utworzeniu państwa polskiego tereny zachodniej Lubelszczyzny weszły w skład dzielnicy sandomierskiej.

Początki miasta

Słowiańska osada leżąca na jednym ze wzgórz na terenie dzisiejszego Kazimierza Dolnego nazywała się Wietrzną Górą. Bolesław Chrobry w 1007 r. podarował tę wioskę, wraz z innymi okolicznymi osadami (Wojszynem, Skowieszynem, Rzeczycą, Jaworowem i Karczmiskami) benedyktynom z Łysej Góry. W 1173 r. za sprawą Kazimierza Sprawiedliwego

Wietrzna Góra przeszła w ręce Norbertanek Zwierzynieckich, a w 1181 r. rozpoczęto budowę klasztoru. W 1249 r. po raz pierwszy została wymieniona nazwa *Casimirz* (*Kaźmirz*), co wiązało się prawdopodobnie z Kazimierzem Sprawiedliwym, gdyż do narodzin Kazimierza Wielkiego pozostawało wciąż parędziesiąt lat. Miejscowość, zniszczona w czasie najazdu tatarskiego, została następnie odbudowana przez Kazimierza Wielkiego wraz z nową infrastrukturą – zamkiem, basztą, portem rzeczny i spichlerzami. Kazimierz rozwinął się prężnie w miasteczko handlowe, skupując głównie zboże z żyznej Małopolski, której administracyjnie był częścią. Przez miejscowość prowadziły trakty handlowe, m.in. z Rusi na Pomorze oraz z Litwy i Rusi na Śląsk.

Rozwój, złoty wiek czasów Jagiellonów i Wazów oraz upadek

Władysław Jagiełło w 1406 r. nadał Kazimierzowi szereg przywilejów. Przywilej handlowy wynikający z prawa magdeburskiego dawał możliwość organizowania w śróde cotygodniowych targów oraz

Miłość w Kazimierzu, czyli król, Esterka i Żydzi

Ostatni monarcha z dynastii Piastów Kazimierz Wielki (1333–1370) dał się zapamiętać jako wielki budowniczy: „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”. Ale nie tylko. Za jego czasów granice Polski zwiększyły obwód trzykrotnie. Ufundował Akademię Krakowską, odbudowywał i rozbudowywał zamki, kościoły i miasta. Związany z miasteczkiem na Lubelszczyźnie król według legend miał żydowską ukochaną Esterkę. Wspomina o niej w *Rocznikach* Jan Długosz. Nie była ona oczywiście jedyną kobietą w życiu króla. Kazimierz Wielki miał cztery żony – pierwszą Aldonę, poganę, która po chrzcie przyjęła imię Anna. Po jej śmierci koronę włożyła Adelajda, córka landgraфа heskiego Henryka II Żelaznego, znana z kompletnego braku urody, a na dodatek bezpłodna. Została osadzona na zamku w Żarnowcu. Król długo starał się o unieważnienie tego małżeństwa, jeszcze przed uzyskaniem

rozvodu kościelnego zawarł kolejny związek z mieszczką czeską Krystyną Rokiczaną. Pechowo jednak okazało się, iż nie ma ona włosów, ale ma za to świerzb. Król ponownie uciekł od żony. Czwartą, ostatnią oblubienicą króla była księżniczka śląska Jadwiga, córka Henryka V Żelaznego. W tej zagmatwanej historii legalnych związków władcy, po pozbyciu się trzeciej żony król związał się z Esterką – żydowską nałożnicą, która dała dynastie to, czego nie dostał od żadnej z prawowitych żon – dwóch synów, Niemierzę i Pełkę. Synów nie mógł uznać, ale wszystkim Żydom w Królestwie Polski przyznał liczne przywileje. Legendy o Esterce są bardzo popularnym motywem opowieści zarówno w literaturze polskiej, jak i żydowskiej. Jedna z nich podaje, iż zamek w Bochothnicy miał być zbudowany właśnie dla niej, i połączony z kazimierskim podziemnymi korytarzami.

trzech jarmarków rocznie. Kazimierz stał się centrum przeladunku i spławu zboża, soli oraz drewna do Warszawy i Gdańska. Zygmunt I Stary w 1519 r. zniósł opłatę celną dla mieszkańców, a w 1526 r. pozwolił na wyrąb drzew w lasach królewskich oraz zakazał pobierania opłat za korzystanie z mostów. Do tych postanowień Zygmunt II August dodał w 1563 r. mieszkańcom Kazimierza możliwość przedstawiania istotnych spraw bezpośrednio królowi, ograniczając tym samym kompetencje starostów i innych urzędników. Warunki handlowe były w Kazimierzu na tyle dobre, iż osiedlali się tu kupcy z zagranicy. Zakładali faktorie, które skupowały zboże, by móc je potem wysłać do

swoich ojczyzn – Anglii, Francji i Włoch. Na Wiśle został wybudowany most, Zygmunt III Waza uwolnił mieszkańców miasta od powinności wojskowych, a Władysław IV założył w 1637 r. komorę celną i osobne składy towarów. Mieszkańcy wzbogacili się na tyle, by budować okazałe kamienice i bogate kościoły. Kazimierzanie zaczęli wkraczać na arenę dziejów Polski. Stefan Przybyło, syn Mikołaja, był biskupem i dominikańskim przeorem. Z Kazimierza pochodził ród słynnych w świecie naukowym Oczków.

Lata prosperity kończą się wraz z najazdem szwedzkim, w czasie którego Polską władą Jan Kazimierz. Sąsiedzi zza morza zburzyli zamek i zniszczyli miasto,

Herb Kazimierza

Herb miasta to baszta stojąca na półksiężycu z dwiema gwiazdami po bokach przedstawiona w tonacji złota, czerwieni i błękitu.

które od tej pory stało się prowincjonalnym siedliskiem rzemieślników, sadowników i rolników, zapominając o dawnej potęgde. Ocalałe pozostałości kupili napływający Żydzi i Ormianie, dzięki przywilejowi wydanemu przez króla Jana III Sobieskiego w 1677 r. Na przełomie XVII i XVIII w. handel znalazł się w rękach szlachty, magnaterii i Żydów, na czym straciło mieszczaństwo. Nie pomagała również przyroda – Wisła zmieniała bieg, oddalając się od miasta, co utrudniło dostarczanie zboża ze spichlerzy na statki. Handel na Wiśle powoli zanikał.

XIX wiek – powstania i przemysł

W 1821 r. geometra Jan Kiertowicz wykreślił najstarszy plan miasta, znany nam z odrysu wykonanego przez Karola

Sicińskiego. W czasie powstania listopadowego w okolicy Kazimierza trwały walki z Rosjanami pod dowództwem gen. Sierawskiego, podczas jednej z walk zginął hrabia Juliusz Małachowski. Major Piotr Wysocki odbił Kazimierz z rąk nieprzyjaciela 24 czerwca 1831 r. W latach 20. XIX w. próbowano zmienić charakter miasta na industrialny – rozbudowano wapniarnię, w dawnym porcie zorganizowano bindugę do budowania tratw z drewna spławnego, konstruowano łodzie. W 1841 r. kazimierskie ulice zostały wybrukowane, wybudowano dodatkowe studnie w mieście. W czasie powstania styczniowego w okolicy walczył oddział Puławiaków pod dowództwem Leona Frankowskiego. Bronią walczących były kosy, do powstańców dołączyli mieszczaństwo i szlachta. Po klęsce powstania uczestników karano m.in. konfiskatą ziemi, a Kazimierzowi odebrano prawa miejskie i przemianowano na osadę wiejską. Cegielnia na Cholewiance produkowała cegły, które przydały się przy budowie warszawskiej Cytadeli. W 1883 r. w dawnych

▼ Kazimierski Rynek współcześnie

Kup książkę

Poleć książkę

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
Helion SA

travelbook

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Kazimierz Dolny, Lublin i okolice

czyli największe polskie miasto na prawym brzegu Wisły i urokliwe polskie miasteczko z interesującą ofertą kulturalną. Znajdziemy tu nowoczesne muzea, tradycyjne kamienice, romantyczne parki historyczne oraz bogaty wybór galerii artystycznych. Turystów zachwycą nie tylko zabytki historii – lubelski zamek czy kazimierskie spichlerze – ale także oszałamiające krajobrazy Małopolskiego Przełomu Wisły i słynne malownicze wąwozy oplatające gęstymi sieciami okoliczne miejscowości. A po dniu pełnym wrażeń z przyjemnością odwiedzimy restauracje serwujące regionalne dania lub wstąpimy na lampkę tutejszego wina.

Zamki, muzea i... spichlerze

Małopolski Przełom Wisły

Malownicze **wąwozy**

Interesujące **festiwale**

Smaczna **kuchnia regionalna**

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-4513-3

Cena 26,90 zł